

ГИ ЗНАЕТЕ ЛИ ВАШИТЕ ПРАВА ЗА СЛОБОДЕН ПРИСТАП ДО ИНФОРМАЦИИ ОД ЈАВЕН КАРАКТЕР

ГЛАВА 1

1. Зошто имате право на слободен пристап до информации од јавен карактер?

- Правото на слободен пристап до информации од јавен карактер, со кои располагаат јавните органи, е едно од основните човекови права. Слободниот пристап до информации е и алатка во борбата против корупцијата и погрешното работење на властите и носителите на јавни овластувања.
- Граѓаните преку слободниот пристап всушност ја контролираат и оценуваат работата на органите кои тие ги финансираат.
- Правото на пристап до информациите кои ги поседуваат јавните органи, познато е и како право да се знае, во последниве десетина години е распространето во сите региони од светот.
- Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер, Собранието на Република Македонија го изгласа во јануари 2006 година, („Службен весник на Р.М.“ бр.13/2006), а неговата примена започна на 01.09.2006 година. Законот претрпе измени во 2008 година, и измени и дополнувања во 2010, 2014, 2016 и 2018 година (“Службен весник на Р.М.“ бр.86/2008 и бр.6/2010, бр.42/2014, бр.148/2015, бр.55/2016 и бр.64/2018). Овој Закон ги одредува правилата за пристап до информации од јавен карактер.

ГЛАВА 2

1. Каква цел следите користејќи го ова право?

- Да се обезбеди јавност и отвореност во работењето на јавните институции, се со цел да му се овозможи на секого од Вас, како физичко и правно лице, да си го остварите правото на слободен пристап до информациите од јавен карактер, а органот за својата работа е должен да обезбеди информираност на јавноста.

2. Кои се имателите на информации од јавен карактер?

▪ Имати на информации од јавен карактер се органите на државната власт²⁾ и други органи и организации утврдени со закон, органите на општините, Градот Скопје и општините во Градот Скопје, установите и јавните служби, јавните претпријатија, правни и физички лица кои вршат јавни овластувања, утврдени со закон.

3. Кој има право да бара информација од јавен карактер?

▪ Секој има право на пристап до информации, без дискриминација по било кој основ (верска, расна, полова), а барател може да биде и странско правно или физичко лице . Јавните институции се должни на граѓаните да им го овозможат тој пристап. Ова право е загарантирано со Уставот на Р.М. (член 16, став 3), а операционализирано во Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер.

4. Што можете да барате!

▪ Имате право да побарате и добиете информација од јавен карактер која ја создала или со која располага секоја институција, со јавни овластувања, како и од правни и физички лица кои вршат јавни овластувања.

5. Имате право да побарате прием кај службеното лице!

▪ Секој имател на информации е должен да определи едно или повеќе службени лица за посредување со информации од јавен карактер. Службеното лице е должно да ја спроведе постапката по поднесеното барање и да Ви помогне во остварувањето на Вашето право на слободен пристап до информации.

ГЛАВА 3

1. Имате право на слободен пристап до информациите од јавен карактер на следните начини!

- усно
- писмено
- по електронски пат

²⁾ Власта во Р.М. е поделена на: законодавна (Собрание на Р.М., Советот на општината), извршна (Владата, министерствата и другите органи утврдени со Закон за Влада) и судска (Врховен, Уставен суд, Управен суд, Виш Управен суд, Јавно обвинителство, Јавно правобранителство, Основните судови, Народен правобранител) власт.

- Ако на Вашето усно барање имателот одобри пристап до бараната информација, веднаш, а најдоцна во рок од 5 (пет) дена, е должен да Ви овозможи да се запознаете со содржината на бараната информација.

- Доколку, Вашето барање го поднесете писмено до имателот на информацијата, тој е должен веднаш да одговори по барањето, а најдоцна во рок од 30 дена, од денот кога сте го поднеле барањето. Наведениот рок може да се продолжи за 10 дена, па тој да изнесува 40 дена, само во два случаја:

- за да се овозможи делумен пристап до бараната информација или
- поради обемноста на бараната информација.

Вие имате право да го побарате, а службеното лице е должно да Ви го обезбеди образецот на барањето за пристап до информации. Писменото барање може да го напишете и на обичен лист хартија, меѓутоа во истото треба да потенцирате дека станува збор за барање согласно Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер.

- Законот предвидува и можност барањата да ги поднесувате и по електронски пат.

Забелешка: Увидот во бараната информација е бесплатен. За добиениот препис, документ, фотокопија или електронски запис на информацијата која ја барате, ќе платите надомест во висина на материјалните трошоци, утврдени со Одлука на Владата на Р.М („Службен весник на Р.М.„ бр. 13/06), како и Одлука за дополнување на Одлуката за надоместок за материјални трошоци за дадената информација од имателите на информации (19.09.2017 година). Одлуките за надоместокот се објавени на веб страната на Комисијата за заштита на правото за слободен пристап до информациите од јавен карактер: www.komspi.mk во линкот: „Документи на Комисијата“.

2. Имате право од службеното лице за посредување со информации од јавен карактер да барате:

- На Вас, како на барател, имателите на информации од јавен карактер се должни да Ви обезбедат слободен пристап до информации во посебно определени простории (канцеларија) за да можете да имате увид во бараните информации, а службеното лице е должно да Ви укаже помош при барање на информации од јавен карактер.

- Доколку имателот на информации каде сте го поднеле барањето не ја поседува бараната информација, службеното лице е должно веднаш, а најдоцна во рок од три дена да го препрати барањето до институцијата која според содржината на барањето е имател на информација. За истото е должно веднаш да Ве извести.

ГЛАВА 4

1. Во кои случаи Вашето барање имателот на информации може да го одбие?

- Доколку се работи за:
 - Класифицирана (заштитена или тајна) информација;
 - информација која би значела повреда на заштитата на личните податоци;
 - информација за архивското работење која е утврдена како доверлива;
 - информација со која се повредува доверливоста на даночната постапка;
 - информација стекната или составена за истрага, кривична или прекршочна постапка;
 - информација, што се однесува на комерцијални и економски интереси;
 - информација од документ што е во постапка на подготвување кај имателот на информации;
 - информација која ги загрозува правата од индустриската или интелектуалната сопственост.
- Доколку, имателот на информацијата смета дека Вашето барање е исклучок од слободниот пристап до информации, пред да го одбие пристапот должен е да го спроведе тестот на штетност (тест во три дела), кој ќе обезбеди аргументирани одговори на три прашања:
 - Исклучокот мора да биде утврден со закон, а не со интересен акт;
 - Ако со пристапот се овозможи суштинска штета за заштитената цел;
 - Штетата што би се нанела на заштитената цел мора да биде поголема од јавниот интерес што би се постигнал со објавувањето на информацијата.

Забелешка: Ако јавниот интерес да се знае информацијата е поголем од штетата, имателот на информацијата е должен да Ви даде пристап до истата.

ГЛАВА 5

1. Имате право на жалба, доколку Вашето барање за слободен пристап до информации е одбиено!

- На решението кое сте го добиле, а за кое сметате дека не е во согласност со Законот, или кога од имателот во законскиот рок не сте добиле одговор на Вашето барање, Вие како барател може да поднесете жалба.

2. До кого ја поднесувате жалбата и во кој рок?

- Жалбата треба да ја поднесете директно до Комисијата за заштита на правото за слободен пристап до информациите од јавен карактер. Жалбата до Комисијата можете да ја поднесете и преку имателот на информацијата.

- Рокот за поднесување на жалба против решението со кое е одбиено Вашето барање е 15 дена, од денот кога сте го примиле решението.

- Комисијата, по Вашата жалба решава во рок од 15 дена од денот кога ќе ја прими жалбата.

3. Имате право на тужба:

- Решенијата на Комисијата се конечни. Вие како барател имате право да поднесете тужба (да поведете управен спор), против решението на Комисијата. Тужбата ја поднесувате до Управниот суд на Р.М.

- Тужбата против решението на Комисијата можете да ја поднесете лично или преку полномошник.

ГЛАВА 6

- До Комисијата, можете да се обратите и да побарате помош, доколку некои процедури и прашања Ви создаваат дилема и не Ви се јасни. Седиштето на Комисијата е на бул. „Гоце Делчев,, бр.18 (во зградата на МРТ), на 14-ти кат. За потребната помош можете да се обратите и на телефоните: (02) 3118-038; (02) 3127-453 и (02) 3114-695. Работното време на архивата на Комисијата е од: 09.00 до 15.00 часот.

Исто така, потребните информации имате можност да ги најдете и:

- На веб-страната: www.komspi.mk и e-mail адресата: komspi@komspi.mk

ПРИЈАВЕТЕ ДО КОМИСИЈАТА:

- Ве молиме, до Комисијата да ги пријавите сите незаконитости кои можат да Ви се случат при барањето на информации од јавен карактер:
 - Ако Ве известат дека имателот нема назначено службено лице;
 - Доколку имателот на информации од јавен карактер нема обезбедено простории во кои Вие како барател би можеле да извршите увид во бараните информации;
 - Доколку службеното лице не Ви укаже помош при поднесување на барање за пристап до информации од јавен карактер.
 - Доколку не Ви ја дадат на увид листата на информации од јавен карактер со која располага имателот до кој сте се обратиле;
 - Доколу за дадената информација или документ Ви побараат паричен износ поголем од предвидениот со Одлуката за надоместок;
 - Доколку имателот на информацијата одбил или не го применил тестот на штетност (тест во три дела) за документ кој спаѓа во исклучок од слободен пристап до информации;
 - Доколку имателот со одговор на барањето го одбива пристапот до бараната информација, Ваше право е да барате, а негова должност е да изготви Решение за одбивање на пристапот.